

Kohila Paberivabriku saamisloost kaasajani välja

1893 aastal asutas Kohila (Koili) mõisa selleaegne omanik Karl von Lueder Keila (Kegeli) jõe kaldale loodusliku vee-energia kasutamiseks väikese puidulihvimistöokoja ning saeveski. Ettevõttes töötas 15 inimest. Toodang – defibrööri abil saadav puitmass veeti hobustega Tallinna ja müüdi Johansonini paberivabrikule. Kohila mõisa pindala oli 1616 tiinu. Sellest 387 tiinu oli põllumaad, 789 tiinu metsa, ülejäänud pindala moodustasid karjamaad, turbaraba ja kasutamata maa.

Selle töökoja laiendas Karl von Lueder auru- ja õhukuivati ning puidumassi keetmistöökoja juurdeehitamisega väikeseks puidumassi- ja kartongivabrikuks. Tekkis nn. Puupapivabrik. 1899 aastal asutasid krahv Emil Igelström, parun Karl Otto Stackelberg ja parun Karl von Lueder Puidumassi ja kartongivabrik aktsiaseltsi „Koili“. Peaaktsionäriks ja direktoriks sai parun Karl von Lueder. 1903 aastal kutsus Karl von Lueder äriettevõtte volinikuks Georg Sommeri.

Kartongivabriku tehniliseks juhatajaks oli tema rajamisest kuni 1907 aasta märtsini M.E. Kusmenko. Sealt alates kuni 1907 aasta septembrini – st. Kuni paberivabrik ümberehitamiseni Oskar Blumenthal. Kartongivabrikus töötas 60 töölist kahes vahetuses. Vabriku aastatoodang oli 1147t puitmassi ja 90000 rubla väärtuses kartongi.

Eestis tegutsesid tollal paberivabrikud Tallinnas – E.J. Johansonini vabrik (1890), Türi paberivabrik „Turgel“ (1900), Pärnus Venemaa suurim tselluloosivabrik „Waldhof“ (1900), Tallinnas tselluloosivabrik Ernst Osse ja Co, kes avas oma esimese paberivabriku 1910 aastal. 1906 aasta lõpus tegi juhatus otsuse ehitada senine papivabrik ümber paberivabrikuks peadirektor Fahle kavandi järgi. 10. Augustil 1907a oli fikseeritud firma ümbernimetamine Paberivabriku „Koili“ aktsiaseltsiks. Peale 1905. aasta sündmuse tuli parun Karl von Luederil Kohilast lahkuda Saksamaale, kuna tema vahekord kohalike inimestega oli muutunud väga teravaks. Aktsionäride üldkoosolek juhatuses esimehe parun Nikolai Maydelli juhtimisel valis uueks kaubandusdirektoriks disponent Georg Sommeri. Septembris 1907 lasti käiku uus paberimasin. Kõik vajalik tehnika paberi tootmiseks saadi Masinaehituse AS Mantel Riist. Uuel paberimasinal oli võimalik toota väga erinevaid paberisorte nagu näiteks pakkimispaberit (hall, valge, värviline), värviline karamelli-albumipaber, nn võipaber, sinine ja valge suhkrupaber, valge ja värviline tapeedipaber rullides ja poognates, sigaretipaber, kirjababer, värvilised vihiku- ja toimikukaaned jne. Kokku seega üle 20 erineva paberisordi. 1900 aastal käiku lastud kitsarööpmeline raudtee soodustas paberivabriku edasist arengut. 1908 aastal ehitatakse haruraudtee Kohila jaamast vabrikusse. Vedu sellel raudteel käis kuni 1912 aastani hobustega. Samal aastal pikendati see harutee turbarabani ja osteti väike 30Hj vedur, mis tegi lõpu hobuste kasutamiseks raudteel.

1910 aastal ehitati vabrikule uus korsten, mis oli 165 jalga (50m) kõrge ja läbimõõduga 6,6 jalga (2m). Koolituse eesmärgil ja pidulikeks üritusteks ehitati vabriku kulul 1911 aastal kooli saal, samuti avati seal lasteaed. 1912 a asutas vabrik eestikeelse raamatukogu. 1913 a juulis hakati vabrikus valmistama paberkotte üksikkaupmeeste tarbeks. 1914 aastal avatakse vabrikule kuuluv Koili posti- ja telegraafijaam. Samal aastal asutatakse vabriku vabatahtliku tuletõrjeühingu salk. 1908 a töötas vabrikus 155 inimest. Töö toimus kahes vahetuses – päevases ja öises. Masinatöölise tööaeg oli 12t ja teistel töölistel 10t. Vabrikus ja mõisas oli kokku umbes 1000 inimest. Paberit toodeti 4390t, puitmassi 126t.

1910a jaanuarikuus kutsusti lahkunud paberivabriku esimese tehnilise juhataja Johanssoni asemel ametisse Martin Braun. 1919 a omistati talle täielik võim. 3. märtsil 1912 valis üldkoosolek kaubandusdirektori G. Sommeri juhatusse ja äridirektoriks.

1913a ulatus tööliste arv 175-ni. Paberit toodeti 6007t, puitmassi 2318t. Aktsiaseltsis oli 12 kaubandus- ja 18 tehnilist ametnikku.

Esimese maailmasõja puhkedes 1914 aastal langes Eesti paberitööstuse toodang järsult. Kaks paberivabrikut – Kohila ja Johansonini vabrik Tallinnas – jäid sõja esimestel kuudel seisma. 1915 aasta augustis hävis Pärnus Euroopa suurim tselluloosivabrik. Riigis tekkinud terava paberipuuduse tõttu tunnistati 1916 aasta algul ka paberitööstuseettevõtted riigikaitse heaks töötavaiks ning neile anti suuri riiklikke ja sõjalisi tellimusi. Toorainet ja kütet saadi kohapealt. Selle tulemusena suurenes 1916 aastal eesti paberitööstuse toodang. Tööliste arv tõusis Tallinna tselluloosi- ja

puupapivabrikus 660-lt 770-ni, Türi paberivabrikus 260-lt 370-ni, Kohila paberivabrikus 160-lt 190-ni, Johanson paberivabrikus töötas 1916 aastal umbes samapalju kui enne sõda.

1925 aastal toodeti Kohilas 6552t paberit ja puitmassi. Töölisi oli 175. 1938 aastal oli paberitoodang 7441t.

1948 aastal toodeti 7937t paberit. 1949 a oli töölisi 490, paberit toodeti 8307t. Hiljem tõusis paberitoodang 9500-9600 tonnini aastas.

1965 aastal toodeti paberit 10000t, töölisi oli 370. Paberisordid: trükipaber, etiketipaber, pliiatsi trükipaber. Aastast 1971 on Kohila paberivabrik koondise „Eesti Paberitööstus“ üks liige (Tallinna tselluloosi- ja paberivabrik, Kehra tselluloosi- ja paberivabrik, Räpina kartongi- ja paberivabrik, Kohila paberivabrik). Töölisi 390. Toodeti trüki- ja kirjutuspaberit, paberkotte. 1988 aastal tootis Kohila Paberivabrik 8190t paberit, töötajaid oli 383. Toodeti illustratsiooni-, kirjutus- ja tapeedipaberit, lainepappi, paberkotte jm paberitooteid.

1991 oli töölisi 420, oli perioode kus tööliste arv tõusis üle 500. Direktor Riho Pihlapuu.

Paberimasin pandi seisma 1993 aastal. Alustati uue paberimasina paigaldamist. 1996 aastal pandi uus paberimasin tööle. 1997 aastal tegeleti Kohila Paberivabrikus tapeedi, paberi ja paberitoodete tootmisega. Tapeedi tootmine lõpetati 1997 aasta keskel. 1997 1. märtsil seiskus Kohilas

paberimasin. Oli saanud otsa paberitootmine Kohilas! 1999 aastaks oli jäänud vaid vihikuliin.

Paberivabrikust on tegelikult saanud kaubamärk. Siit on välja kasvanud oma lasteaed, katlamaja, elamufond, kus saab tööd ligi 80 töölise. Paberivabriku kaasalöömisel on tekkinud Walki Paberisto, mis annab tööd 160-le inimesele. Lisaks mitu väiksemat paberist toodete töötlemisega tegelevat firmat. 1999 aastal töötas Kohila Paberivabrikus 100 töölise.

Kronoloogiliselt oleks Kohila paberitööstuse edasine areng järgmine: 02.06.1992 registreeriti AS Kohila Paber – juhataja kohuseid täitis Harri Taponen, Soome kontserni Yhtyneet Paperitehtaat OY juht.

11.11.1993 – registreeriti nimeks Walki Paberisto AS, detsember 1993-26.05.1995 – Jussi Heimonen – esimene tegevjuht.

29.05.1995-31.12.1998 – Anssi Paavola – teine tegevjuht.

22.04.1999 – registreeriti nimeks Lindegaard Eesti AS.

01.01.1999-veebr. 2000 – Peter Christiansen – kolmas tegevjuht.

Veebr. 2000 täitis kohuseid Bo Nyman.

Lindegaard Eesti AS tekkis endise Kohila Paberivabriku ja soomlaste Walki Paberisto AS-i baasil.

Põhiomanik on Norras. Tehas on andnud tööd 340-le inimesele.

19.01.2004 registreeriti nimeks Smead Eesti AS. 20.07.2000-15.05.2005 – Andrus Pavelson – neljas tegevjuht.

16.05.2005 – k.t. Priit Rander

2007 Allar Oja. Etevõtte kuulub ameeriklastele.

2006 aastal ostis Rootsi ettevõtte Bong Ljungdahl AB Smead Eesti AS-i ümbrikutehase Kohilas.

Ostu sisse kuulusid masinad ja muud tootmisvahendid. Samuti läks kogu olemasolnud personal uue firma alluvusse. Praegu – 2007 aastal on töölisi 70. Ühes kuus toodetakse 26milj ümbrikku. Paber tarnitakse Soomest ja Saksamaalt. Bong Eesti OÜ tegevdirektor – Mart Sepping.

2007 – uus ümbrikuid tootev ettevõtte Kohilas – ENVESTO OÜ.

Mõningaid põhimõisteid paberitööstuse tootmisprotsessist

Paber (kr papyros „papüürus“) - suspendeeritud kiudaine sadestamise teel saadav lehtmaterjal.

Kartong – (pr carton, lad charta „paber“) paberist paksem ja papist õhem kangasmaterjal. Karongiks loetakse hrl. Materjal, mille 1m² mass on 200-500g. Kasutatakse nt pakendi, vooderdus-isoleermaterjalina.

Papp (sks.) - paberist ja kartongist paksem ja jäigem paberisarnane lehtmaterjal.

Defibröör – (pr – kiud) – puidumassi valmistamise masin. Loodusliku liivakivi ja vee toimel saadav kiustatud puidumass.

Ühe tonni trükipaberi valmistamiseks on vaja 475kg puitmassi, 455kg tselluloosi, 350kg kaoliini, 25kg maarjajääd, 4kg kampolit, 0,5kg soodat, 0,5kg parafiini ja väiksemates kogustes mõningaid teisi komponente. Vett on vaja 180 kuupmeetrit.

Paberitootmise tehnoloogiline protsess saab alguse puidulaost. Kuid tegelik töö saab alguse defibröörist, kus 1,5m läbimõõduga pöörlevad kivid peenendavad 1m pikkusi kooritud kuusepalke.

Defibröörist läheb peenendatud mass mööda kanalit koos veega lastupüüdjasse. Laastupüüdjasse jäävad pidama suured laastud. Järgmine etapp on peensorteerid, mis püüavad massist kinni väiksemad puutükid ja puhastusseadmed, kuhu jäävad maha kaasatunud liiv ja muud raskemad osakesed.

Sorteerijates eraldatud puidujätmed lähevad veel kord peenendamisele ja sealt puumassibasseini. Samal ajal käib tselluloosi töötlemine. Kõigepealt läheb see hüdropurustajasse lahustamiseks. Seejärel jahvatatakse kooniveskites ning lõpuks läheb mass tselluloosibasseini. (Hollender (sks hollandlane) – masin kiudainete peenestamiseks.

Järgmine etapp on tselluloosil ja puitmassil ühine. See viib paberi kompositsiooni regulaatorisse, kus reguleeritakse komponentide hulka. Sealt suunatakse mass paberimasina basseini, kus kõik komponendid segunevad. Seda teevad võimsad mehaanilised labad. Vastavalt paberimasina kiirusele, mis võib olla kuni 220 meetrit minutis ja valmistatava paberi paksusele doseeritakse massi läbi puhastusseadmete paberimasina sõelale, kus algab vee eraldamine.

Edasi kulgeb õhukese paberilõuendi tee läbi kolme pressi kuivatusmasinasse, kus aurutatakse välja ülejäänud vesi. Enne sõelale sattumist sisaldab mass vaid 0,7% kuivainet, pärast kuivatusprotsessi aga 95%.

Nüüd järgneb jahutussilinder, kus rullitakse paber 1,5 tonnistesse rullidesse. Superkalandris saab paber veel läike. Lõpuks lõigatakse rull- või lehtpaberina vastavatesse formaatidesse, sorteeritakse ja pakitakse.